

Nurmatova Nargiza Ulug'bekovna,
"Oila va xotin-qizlar" ilmiy-tadqiqot
institutini tayanch doktoranti
n.nurmatova2005@gmail.com

IJTIMOIVLASHUV, FAOLLIK VA IJTIMOIV FAOLLIK TUSHUNCHASI PEDAGOGIK- PSIXOLOGIK TADQIQOTLAR KONTEKSTIDA

Annotatsiya. Ushbu maqolada ijtimoiylashuv, faollik, faoliyat, ijtimoiy faollik tushunchalari tahlil etilgan. O'zbek pedagog, psixolog va foylasiflarining ijtimoiy faollik borasidagi fikrlari o'rganilgan. O'quvchi-qizlarda ijtimoiy faollikning namoyon bo'lish shakllari tahlil qilingan.

Tayanch so'zlar: ijtimoiylashuv, faollik, ijtimoiy faollik, o'quvchi, ijtimoiy tarbiya, ijtimoiy yondashuv, liderlik, maqsadlilik, harakatchanlik, muloqotga kirishuvchanlik.

Аннотация. В статье анализируются понятия социализации, деятельности, активности, социальной активности. Изучены идеи узбекских педагогов, психологов и философов относительно социальной деятельности. Проанализированы формы проявления социальной активности школьников.

Ключевые слова: социализация, активность, социальная активность, воспитание, социальное воспитание, социальный подход, лидерство, целенаправленность, мобильность, доступность к общению.

Annotation. Concepts of socialization, activity, activity, social activity are analyzed in this article. The opinions of Uzbek pedagogues, psychologists and philosophers regarding social activity were studied. Forms of manifestation of social activity in schoolgirls were analyzed.

Keywords: socialization, activity, social activity, pupil, social education, social approach, leadership, purposefulness, mobility, accessibility to communication.

Kirish. Rivojlanib borayotgan bugungi kunda ijtimoiy hayotning tobora axborotlashib borishi hamda ijtimoiy munosabatlar mazmunining murakkablashishi yosh avlodni ijtimoiy hayotga tayyorlash masalasi, ijtimoiy faollikni tarbiyalab borishni taqozo etmoqda. "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmonining 69-maqasadi "Xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash, ularning jamiyat

hayotidagi faol ishtirokini ta'minlash" dan iborat bo'lib, ushbu maqsadda xotin-qizlarni har qanday kamitilishlardan himoya qilish, gender tengligini amalga oshirishni davom ettirish, ijtimoiy faolligini rivojlantirish, xotin-qizlarning kasb-hunarli bo'lishiga yordam berish hamda ularga moddiy va ma'naviy ko'mak berish nazarda tutilgan.

¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги "2022–2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараккиёт стратегияси тўғрисида" ПФ-60-сон Фармони.

Asosiy qism. Ijtimoiylashuv – bu keng koʻlamli ijtimoiy munosabatlarga moslashish jarayoni, mazkur jarayonda faol ishtirok etishga tayyorgarlik hisoblanadi.

Shu oʻrinda oʻquvchi, faollik va ijtimoiy faollik tushunchalariga taʼrif beradigan boʻlsak:

Oʻquvchi – umumiy oʻrta taʼlim maktablari, kasb-hunar kolleji va akademik litseylarda taʼlim oluvchi shaxs².

Ijtimoiylashuv (lot. socialis – ommaviy) biror-bir voqea hodisa, shaxs yoki harakatning ijtimoiy mohiyat kasb etib, koʻpchilikka daxldor boʻlib, ijtimoiy munosabatlar majmuasiga aylanib borishidir.

Shaxsni ijtimoiylashtirishga yoʻnaltirilgan pedagogik jarayonlarni tashkil etishning ontogenetik, filogenetik yondashuvlarni inobatga olish zarur: a) ijtimoiy-tarixiy jarayon subyektlarini shakllantiradi; b) madaniyat va sivilizatsiya traqiyotida vorisiylik taʼminlanadi; d) shaxsni ijtimoiy muhitga moslashtirish orqali jamiyatning bir maromda taraqqiy etishiga zamin yaratadi.

Falsafa qomusiy lugʻatlarida ijtimoiylashtirish tushunchasiga quyidagicha taʼrif beriladi: ijtimoiylashish insonning madaniyat, kommunikatsiya taʼsiri ostida shakllanish jarayoni, birlari bilan muloqotda boʻlishlarini ifodalasa, ijtimoiylashish tushunchasi esa jamiyatning muvaffaqiyatli rivojlanishi uchun zarur boʻlgan namunal xulq, psixologik mexanizm, sotsial norma va qadriyatlarini oʻzlashtirish jarayonidir³. Tadaqiqotlar natijasi shuni koʻrsatadiki, bugungi kunda oʻquvchi-qizlar jamiyatda barkamol yashashi, ijtimoiylashishga yordam berish lozim. Ular qanchalik muvaffaqiyatli ijtimoiylashsa, u ijtimoiy muhit bilan shunchalik uygʻun munosabatda boʻladi. Oʻquvchi-qizlarning ijtimoiylashuv jarayoni qanchalik faol va mazmunli boʻlsa, ular jamiyatda yashash hamda rivojlanishga qodir boʻlgan hayotiy shaxsaga aylanadi.

Sotsiologlar jamiyatda ijtimoiy faollikning eng asosiy mezon sifatida mehnat faolligi olinganligini taʼkidlab oʻtadilar⁴.

² Педагогика энциклопедияси III жилд. – Тошкент: “Oʻzbekiston milliy ensiklopediyasi” davlat ilmiy nashriyati, 2017. – 382 b.

³ Фалсафа қомусий лугат (Тошкент ва масъул муҳаррир Қ. Назаров) – Тошкент: Шарқ, 2004. – 173-174 б.

⁴ Норбоев Т. Ёшлик – фаоллик. – Тошкент: “Ёш гвардия” нashриёти, 1977. – 5 б.

Ijtimoiylashuv maʼlum bir kishining ijtimoiy rivojlanishi, shakllanishi, oʻzligini anglashi va namoyon qilishi sifatida qaraladi. Ushbu jarayonda shaxsning istiqomat qilayotgan hududlari, tabiatiga oʻzaro munosabatini alohida xususiyatlarni inobatga olgan holda unga moslashishga qarab, shaxsning ijtimoiy shakllanishi va rivojlanishini anglatadi.

Ijtimoiy tarbiya – shaxs ong-u tafakkuri, maʼnaviy maʼrifiy olamini jamiyatning maqsad va vazifalariga uygʻun hamda hamohang ravishda shakllantirish va rivojlantirish jarayoni. Kishilarning ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy hayotda faol ishtirok etishiga daʼvat qiladigan barcha eʼzgu taʼsir hamda omillar majmuyi. Ijtimoiy tarbiya taʼsirining aniq maqsad asosida amalga oshiriladigan, oila tarbiyasi, mahalla tarbiyasi, maktab tarbiyasi, oʻrta maxsus va oliy taʼlim tarbiyasi, mehnat jamosi tarbiyasi, jamoatchilik tarbiyasi kabi tarbiya institutlarini qamrab olgan murakkab manaviy-maʼrifiy jarayondir⁵.

Faoliyat inson ongi va tafakkuri bilan boshqariladigan, undagi turli-tuman ehtiyojlardan kelib chiqadigan hamda tashqi olamni va oʻz-oʻzini oʻzgartirish, takomillashtirishga qaratilgan oʻziga xos faollik shaklidir⁶. Psixologiya kitoblarida esa *faoliyat* tushunchasiga shunday taʼrif beriladi: “Faollik negizida paydo boʻluvchi yangicha sifatni, oʻziga xoslikni egallagan xatti-harakatning yuksak koʻrinishi, insongagina taalluqligi tufayli u psixologiya fanida faoliyat deb yuritiladi⁷”. Pedagogik lugʻatlarda esa faoliyat tushunchasi “muayyan maqsadga yoʻnaltirilgan ish, harakat, mashgʻulot⁸” sifatida talqin qilinadi.

Faollik shaxsning integrativ xususiyati boʻlib, motivatsiya asosida yuz beradigan faoliyatning maqsadlarini erkin belgilashni nazarda tutadi. Shu bilan birga, shart-sharoit oʻrganilgan taqdirda, oʻz faoliyatiga tegishli oʻzgarishlar kiritish layoqatini nazarda tutadi. Mazkur sifat mavjud vaziyatda chetga chiqish mumkin boʻlgan maqsadlarni

⁵ Педагогика энциклопедияси III жилд. – Тошкент: “Oʻzbekiston milliy ensiklopediyasi” davlat ilmiy nashriyati, 2017. – 53-54-58 b.

⁶ Xalimova M.V., Qodirova O.Dj., Nuriddinov R.N. Psixologik atamalar izohli lugʻati. – Andijon, 2017. – B. 24.

⁷ Gʻoziev E.G., Psixologiya. – Toshkent: “Oʻqituvchi” nashriyot-mabaa ijodiy uyi, 2008. – B. 51.

⁸ Педагогик атамалар лугати. – Тошкент: “Фан” nashriyati, 2008. – B. 135.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги “2022–2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида” ПФ-60-сон Фармони.
2. G'oziyev E.G. Psixologiya. – Toshkent: “O'qituvchi” nashriyot-natbaa ijodiy uyi, 2008. – B. 51.
3. Latipova N.M., Ismailov B.R. Ijtimoiy faollikning psixologik tavsifi. Oriental Renaissance: innovative, educational, natural and social sciences. 64-b. <https://cyberleninka.ru/article/n/ijtimoiy-faollikning-psixologik-tavsifi>
4. Xalimova M.V., Godirova O.Dj., Nuriddinov R.N. Psixologik atamalar izohli lug'ati. – Toshkent: Andijon, – 2017. – B. 24.
5. Абдурахимова Ф.Ю., Махаллада кизларни соғлом турмуш тарзи асосида оилага тайёрлашнинг педагогик асослар. Пед. фан. буйича фалс. док. ... дисс. (PhD). – Toshkent, 2007. – B. 2-9.
6. Махмудова М. Кичик ёшдаги ўқувчиларда ижтимоий фаоллигини тарбиялаш. Пед. фан. номз. ... дисс. – Toshkent: ЎзПФТИ, 1994. – B. 14-15.
7. Норбоев Т. Ёллик – фаоллик. – Toshkent: “Ёш гвардия” нashриёти, 1977. – B. 5.
8. Оила энциклопедияси. – Toshkent: “Ўзбекистон миллий энциклопедияси” Давлат илмий нашриёти, 2019. – B. 157.
9. Педагогик атамалар луг'ати. – Toshkent: “Фан” нашриёти, 2008. – B. 135.
10. Педагогик энциклопедия. II-жилд/Тузувчилар жамоаси. – 2015. – B. 368. Toshkent: “Ўзбекистон миллий энциклопедияси” Давлат илмий нашриёти.
11. Педагогика энциклопедияси III-жилд. – Toshkent: “Ўзбекистон миллий энциклопедияси” Давлат илмий нашриёти. 2017. – B. 382.
12. Тожибоева Х.М. Ўқувчи-ёшлар ижтимоий фаоллигини оширишнинг педагогик тизими. Пед. фан. буйича фалс. док. ... дисс. (PhD). – Toshkent, 2018. – B. 16.
13. Назаров К. Фалсафа комунисий луг'ати. Пед. фан. буйича фалс. док. ... дисс. (PhD). – Toshkent: Шарк, 2004. – B. 173–174.
14. Хамзаев Х.Х. Буўлажак бошлангич синф ўқитувчиларини ўқувчиларда ижтимоий фаоллик кўникмаларини шакллантиришга тайёрлаш тизimini такомиллаштириш. Пед. фан. буйича фалс. док. ... дисс. (PhD). – Нукус, 2019. – B. 27.

belgilashga konstruktiv va tanqidiy yondashishni ham ifodalaydi⁹. Ushbu atamaga “Pedagogik atamalar lug'ati”da esa “ishchanlik” deb ta'rif beriladi. Faollik atamasi har xil fanlarning turli yo'nalishlarida turli ma'nolarda keng qo'llanadi. Bugungi kunda ushbu tushunchaning shakllari juda ko'p tarqalgan. Jumladan, faol fuqaro, faol hayot tarzi, faol o'qish va o'rganish, faol ishlatiladigan so'zlar, faol yoshlar, faol rivojlanish. Ushbu atama shunchalar katta ma'no va mazmunga egaki, faol so'zini qo'llashda biz har bir yo'nalishda, sohalarida bemalol ma'nosiga qarab qo'llashimiz mumkin.

Ijtimoiy faollik tushunchasiga “Pedagogik ensiklopediya”da shunday ta'rif beriladi: 1) ijtimoiy subyektlarning ijtimoiy-siyosiy jarayonlardagi ishtirokining, mehnat hamda madaniy-ma'rifiy faoliyatining kuchayishi, qonunda belgilab qo'yilgan huquq va burchlarini to'liq amalga oshirishga intilishini ifodalovchi tushuncha; 2) subyektning jamiyat hayotida ongli holda mustaqil ishtirok etishi, ma'lum ijtimoiy-ma'naviy sohada vujudga keladigan muammolarni hal etishga qaratilgan harakatidir. Ijtimoiy faollik shaxsning jamiyatda o'z o'rini topishi va xulq-atvorini ongli ravishda boshqarishning asosiy sharti hisoblanadi¹⁰.

Ijtimoiy faollikning asosi ijtimoiy faol insonni shakllantirish va o'z-o'zini rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy ta'limning g'oyalari va qadriyatlarini aks ettirishi, yetakchilik fazilatlarini va qobiliyatlarini shakllantirish jarayonlarini, ularni hayot amaliyotida qo'llash qobiliyatini, uning asosiy subyektlarining mo'ljallangan faoliyatini amalga oshirish uchun o'zaro ta'sirining xususiyatlarini hisobga olish bilan belgilanadi. Shuningdek, pedagogik lug'atlarda o'quvchi-faollar tushunchasi ham keltirib o'tilgan bo'lib, unga shunday ta'rif beriladi: “bolalar uyi yoki maktab-internatlarida o'z tartib intizomi va jamoat ishlaridagi faolligi bilan ajratib turuvchi o'quvchilar guruhi”¹¹.

M.Q.Raxmonova o'zining “Oliy ta'lim muassasalar talabalarida ijtimoiy faollikni rivojlantirish” nomli dissertatsiyasida ijtimoiy faollik tushunchasiga shunday tarif beradi: “Ijtimoiy faollik shaxsning maqsadga yo'naltirilgan faoliyati bo'lib, ijtimoiy voqelikka nisbatan individual munosabati va tizimli xatti-harakatlarining yuksak ko'rinishini ifodalovchi tushunchadir. Ijtimoiy faollik me'yoriy va odatdagiga nisbatan kuchli faoliyatdir. Bundan ko'rinish turibdiki, o'quvchi-qizlarning ijtimoiy faolligi, albatta, ta'lim va tarbiya jarayonida shakllanib boradi”.

Ijtimoiy faollik tushunchasini tahlil qilish jarayonida bir qancha yondashuvlar o'rganildi. Jumladan, ijtimoiy yondashuv asosida ijtimoiy faollik ijtimoiy munosabatlar, funksiyalar, me'yorlar va rollar, shaxsning subyektligi, faoliyati, ijtimoiy moslashuv jarayoni, mustaqil ijtimoiy subyektlar bilan bo'lgan ijtimoiy jamoalarning paydo bo'lishi va ayni paytda shaxsning ijtimoiy faolligini oshirish vositalari bilan bog'liq.

Psixologik yondashuv ijtimoiy faollikning motivatsiyasi (munosabatlar, qadriyatlar, ehtiyojlar, hayotiy ma'no), shaxsning subyektiv xususiyatlari, faoliyati, ijtimoiy moslashuv va o'z-o'zini anglash jarayonlari bilan bog'liqligiga urg'u beradi.

Pedagogik yondashuv doirasida ijtimoiy faollik ta'lim nuqtayi nazaridan yondashadi, jumladan, ijtimoiy, sotsializmning muvaffaqiyati, ijtimoiy muhitning roli, shaxsning o'zini o'zi tarbiyalashning o'ziga xos xususiyatlari bilan izohlanadi. Shu bilan birga, shaxsning ijtimoiy faolligini shakllantirishda ichki va tashqi omillar o'zaro bog'liq.

Ijtimoiy-pedagogik yondashuv doirasida shaxsning ijtimoiy faolligi va shakllanish jarayoni sotsializm mexanizmlari, uning tuzilishi, dinamikasi, bu jarayonda faol shaxsning pozitsiyasini tahlil qilish, har bir yosh uchun yetakchi faoliyat va ijtimoiy ta'limning roli orqali ko'rib chiqiladi.

H.X.Hamzayev o'zining “Bo'lajak boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'quvchilarda ijtimoiy faollik ko'nikmalarini shakllantirishga tayyorlash tizimini takomillashtirish” nomli ilmiy ishida ijtimoiy faollikning darajasini belgilovchi mezonlar qatoriga ma'naviy aqliy bilish, maqsad qo'yish, olish, tushunchalarni anglay olish, bilimlilik, kasbiy mahoratlilik, ma'naviyatlilik, o'z qarashlariga egalik, munosabatlarga kirisha olish, baholovchilik,

⁹ Oila ensiklopediyasi. – Toshkent: “O'zbekiston milliy ensiklopediyasi” davlat ilmий nashriёti, 2019. – B.157.

¹⁰ Педагогик энциклопедия. 2-жилд/Тузувчилар жамоаси. – Toshkent: “Ўзбекистон миллий энциклопедияси” Давлат илмий нашриёти, 2015. – B. 368.

¹¹ Педагогик атамалар луг'ати. – Toshkent: “Фан” нашриёти, 2008. – 61-б.

ijtimoiy hayotda faoliyat olib borishga tayyorlik kabilarni kiritib o'tgan¹².

X.M.Tojiboyeva o'z tadqiqotlarida o'quvchi-yoshlar ijtimoiy faolligini oshirishning pedagogik tizimini tahlil etgan. Shuningdek, pedagog olim o'z tadqiqotlari davomida o'quvchi-yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishga qaratilgan pedagogik jarayonlar, ularga ta'sir etadigan omillar borasida ma'lumotlar berib o'tgan. X.M.Tojiboyeva ijtimoiy faollikka shunday ta'rif berib o'tgan: "Ijtimoiy faollik shaxsning maqsadga yo'naltirilgan faoliyati bo'lib, ijtimoiy voqeikka nisbatan individual munosabati va tizimli xatti-harakatlarining yuksak ko'rinishini ifodalovchi tushuncha"¹³.

Ijtimoiy faollik me'yor va odatdagi nisbatan kuchli faoliyatdir. Bu jihatdan ijtimoiy faollikni uch tomondan baholash mumkin: faoliyatning subyekt tomondan shaxsning turli ishlarda qatnashish va maqsadga erishish uchun yuksak darajada faollik ko'rsatishga tayyorligi. "Ijtimoiy faollik" shaxsning alohida tizimiy sifati bo'lib, u insonda birdaniga paydo bo'lib, shakllanmaydi, balki bir umr kamol topishining mahsuli hisoblanadi.

M.Maxmudova o'zining tadqiqotlari davomida "Kichik yoshdagi o'quvchilarda ijtimoiy faollikni tarbiyalash" muammosini o'rgangan. U o'z tadqiqotlari davomida faollikning ilk ko'rinishlarini, bolalarning ijtimoiylashishi, kattalar bilan munosabatlarni o'rganib, shunday xulosaga keladi: "Bola faolliksiz hech narsani bila olmaydi. Shuning uchun uning faolligi maktabda dastlabki paytlardanoq ijtimoiy tus olishi juda muhimdir. Shunday qilib, ijtimoiy faollikning shakllanishi shaxsning tarbiyalanishida, uning jamiyat talablariga xos xususiyatlar va fazilatlarining shakllanishida muhim o'rin tutadi"¹⁴.

Ijtimoiy faollikni tarbiyalash bu nafaqat jamoat ishlarida ishtirok etish darajasining oshishi, balki yoshlarning axloqiy yo'nalganligini aniqlovchi

¹² Хамзаев Х.Х. Бўлажак бошлангич синф ўқитувчиларини ўқувчиларда ижтимоий фаоллик кўникмаларини шакллантиришга тайёрлаш тизимини такомиллаштириш. Педа. фан. бўйича фалс. док. ... дисс. (PhD) – Нукус, 2019. – Б. 27.

¹³ Тожибоева Х.М. Ўқувчи-ёшлар ижтимоий фаоллигини оширишнинг педагогик тизими. Педа. фан. бўйича фалс. док. ... дисс. (PhD). – Тошкент, 2018. – Б. 16.

¹⁴ Махмудова М. Кичик ёшдаги ўқувчиларда ижтимоий фаолликни тарбиялаш. Педа. фан. номз. ... дисс. – Тошкент: ЎзПФТИ, 1994. – Б. 14-15.

motivlarning shakllanishi hamdir. Ijtimoiy faollik tushunchasi fuqarolik jamiyati tushunchasi bilan chambarchas bog'liqdir. Fuqaroviylik va fuqaroviy ongning o'rganishdan asosiy maqsad fuqarolik jamiyatini barpo etishda fuqaroviy faollikni o'rganishdan iborat. Zero, fuqarolik jamiyati nafaqat fuqaroviylik xususiyatlariga ega ongli fuqarolar vositasida, balki faol bo'lgan fuqarolar bilan barpo etiladi. Ana shu faollikni keltirib chiqaruvchi omillarni o'rganish muhim ahamiyatga egadir. Zero, ular fuqarolik jamiyatini barpo etishning umumiy va xususiy qonuniyatlarini anglash imkonini beradi.

O'quvchi-qizlarning ijtimoiy faolligi darajasining pasayishi shaxsning degradatsiya (bu obyekt yoki hodisaning xususiyatlarini vaqt o'tishi bilan yomonlashuvi, tabiat va vaqt qonunlariga muvofiq tashqi ta'sir tufayli materiyaning asta-sekin yomonlashishi, pasayishi, yo'q qilinishi)ni keltirib chiqaradi va umuman jamiyat rivojlanishiga salbiy ta'sir qiladi. Bundan tashqari, ularning ijtimoiy faollikning pasayishi demokratiya uchun haqiqiy tahdididir, chunki keyingi avlodlar tegishli ijtimoiy amaliyotlarda tobora kamroq ishtirok etadilar. Shu bilan birga, qizlarimizni bir tomondan, eng moslashuvchan, boshqa tomondan, jamiyat rivojlanishining asosiy yo'nalishlarini amalga oshirishni ta'minlashga qodir bo'lgan jamiyatning tashabbuskor va innovatsion qismi sifatida qarash mumkin (1-jadval).

1-jadval
Yurtimiz pedagoglarining ijtimoiy faollik tavsifiga oid berilgan ilmiy xulosalarining qisqacha tahlili

N ^o	Mualliflar	Ijtimoiy faollikka berilgan ta'rif
1	Pedagogik ensiklopediya	Ijtimoiy faollik – ijtimoiy subyektlarning ijtimoiy-siyosiy jarayonlardagi ishtirokning, mehnat hamda madaniy-ma'rifiy faoliyatining kuchayishi, qonunda belgilab qo'yilgan huquq va burchlarini to'liq amalga oshirishga intilishini ifodalovchi tushuncha.

2	I.Ergashev	Ijtimoiy faollik – shaxsning maqsadga yo'naltirilgan faoliyati bo'lib, ijtimoiy voqeikka nisbatan individual munosabati va tizimli xatti-harakatlarining yuksak ko'rinishini ifodalovchi tushunchadir. Ijtimoiy faollik me'yoriy va odatdagi nisbatan kuchli faoliyatdir.
3	M.Maxmudova	Ijtimoiy faollikning shakllanishi shaxsning tarbiyalanishida, uning jamiyat talablariga xos xususiyatlar va fazilatlarining shakllanishida muhim o'rin tutadi.
4	U.Q.Maqsudov	O'zini o'zi rivojlantirish kompetensiyasi hamda faol fuqarolik kompetensiyasi o'quvchilarda ham, o'qituvchilarda ham ijtimoiy faollik ko'nikmalariga ega bo'lishni talab qiladi.
5	N.M.Latipova, B.R.Ismailov	"Ijtimoiy faollik"ni shaxsning har sohadan xabardorlik, komillik darajasini ko'rsatuvchi mezon, deyish mumkin. Ijtimoiy faollikka intilib yashashning o'zi g'oya hisoblanadi".
6	Xolmirzayev Nodirjon Nizomjonovich	Ijtimoiy faollik insonning ajralmas bir bo'lagi, undagi jamiyati subyektiv ijtimoiy xususiyatlari, ijtimoiy oqibati va asosidir.

* Latipova N.M., Ismailov B.R. Ijtimoiy faollikning psixologik tavsifi. *Oriental Renaissance: innovative, educational, natural and social sciences*. 64-b. <https://cyberleninka.ru/article/n/ijtimoiy-faollikning-psixologik-tavsifi>

Ijtimoiy faollikning asosiy xususiyatlari: 1) ijtimoiy faollik subyektning ongli, mustaqil faoliyatida ifodalanadi; 2) subyektning ehtiyojlari uning ijtimoiy faoliyatining ichki manbayi; 3) ijtimoiy faoliyatning ijtimoiy ahamiyati; 4) ijtimoiy faoliyat subyekt nafaqat alohida shaxslar, balki

ijtimoiy guruhlar va butun jamiyat bo'lishi mumkin; 5) ijtimoiy faollik subyektning tizimli va yaxlit xususiyatidir.

F.Y.Abduraximova "Mahallada qizlarni sog'lom turmush tarzi asosida oilaga tayyorlashning pedagogik asoslari" mavzusida ilmiy tadqiqot ishlarni olib borgan hamda o'zining tadqiqotlarida xotin-qizlarning davlat va jamiyatdagi faolligini ta'minlash, qizlarni sog'lom turmush tarzi asosida oilaga tayyorlashning pedagogik asoslarini hamda mahallalarda qizlarning reproduktiv salomatligini mustahkamlashning usul va yo'llarini ko'rsatib o'tgan. Shuningdek, mahallalarda qizlarni sog'lom turmush tarzi asosida oilaga tayyorlash tizimini ham yoritib bergan¹⁵.

Fikrimizcha, o'quvchi qizlarning ijtimoiy faolligi jamoada, guruhda, norasmiy birlashmada muloqot qilish va harakat qilish, boshqalar bilan samarali munosabatda bo'lish, tengdoshlari, oilaning katta va kichik a'zolari, mahallalar oldidagi muayyan majburiyatlarini ixtiyoriy ravishda faol bajarishlari, o'zlarini rivojlantirish, faollashtirishga qaratilgan ongli va tizimli faoliyatidir.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, o'quvchi-qizlarning ijtimoiy faolligi, eng avvalo, boy va serqirra umumiy madaniyatga, yuqori darajada faollikka ega bo'lishi, o'z qobiliyatlarini ongli ravishda qo'llay olishidir. Ijtimoiy faollikning ko'rinishlari juda xilma-xildir. Bular ixtirolar va ratsionalizatsiya, tadbirlarda, hasharlarda, volontyorlik harakatlarida o'zini ko'rsatishi hamda amaliy maslahat va ma'naviy yordam, eng yaqin jamiyatni o'zgartirishga qaratilgan harakatlardir. Ijtimoiy faollikning namoyon bo'lish shakllari boy bo'lib, lekin o'quvchi-qizlarning ijtimoiy faolligini oshirishda oila, mahalla va maktabning hamkorligi muammosi to'liq o'rganilmagan. Shu munosabat bilan "ijtimoiy faollik" tushunchasini ta'riflashga konseptual yondashuvni ishlab chiqish muammosi, shuningdek, o'quvchi-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirish muammosini o'rganish va tahlil qilish bugungi kun talabi hisoblanadi.

¹⁵ Абдурахимова Ф.Ю., Махаллада қизларни соғлом турмуш тарзи асосида оилага тайёрлашнинг педагогик асослар. Педа. фан. бўйича фалс. док. ... дисс. (PhD). – Тошкент, 2007. – Б. 2-9.